

Objawy ryzyka dysleksji

Znajomość problemu specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu pozwala dostrzec charakterystyczne symptomy ryzyka dysleksji, a więc objawy dysharmonijnego rozwoju psychoruchowego, które zapowiadają możliwość wystąpienia u dziecka trudności w czytaniu i pisaniu.

Powyższe symptomy widoczne są już we wczesnym okresie życia dziecka (począwszy od wieku niemowlęcego), a więc długo przed podjęciem przez dziecko nauki szkolnej. Ujawniają się one w formie opóźnienia rozwoju funkcji wzrokowych, słuchowo-językowych, ruchowych i lateralizacji oraz orientacji w schemacie ciała, przestrzeni i czasie.

Im więcej stwierdzimy symptomów ryzyka dysleksji, tym jest bardziej prawdopodobne, że dziecko jest w grupie zagrożonych specyficznymi trudnościami w nauce.

Jeżeli odpowiednio wcześnie zauważymy z czym dziecko ma problemy, jakie błędy pojawiają się najczęściej w jego pracach i jednocześnie odpowiednio szybko zareagujemy, to zapewne zapobiegniemy utrwalaniu się nieprawidłowych nawyków i pogłębianiu się nieprawidłowości.

Wczesne rozpoznanie przyczyn trudności dyslektycznych jest ważne, zarówno dla wyrównywania niedoborów rozwojowych, jak i niedopuszczenia do wytworzenia się u dziecka negatywnych postaw wobec nauki.

Na co należy zwrócić uwagę:

Ryzyko wystąpienia dysleksji jest prawdopodobne w przypadku:

- nieprawidłowego przebiegu ciąży, porodu,
- obciążenia genetycznego (w rodzinie występuje już dysleksja, opóźniony rozwój mowy, oburęczność),
- dysharmonijnego rozwoju psychomotorycznego (występują symptomy ryzyka dysleksji).

Profesor Marta Bogdanowicz skompletowała listę objawów, charakterystycznych dla poszczególnych etapów rozwoju dziecka, które zapowiadają możliwość wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się.

Wiek poniemowlęcy (2-3 lata)

- opóźniony rozwój mowy: dziecko później niż rówieśnicy zaczyna wypowiadać pierwsze słowa, zdania proste;
- opóźniony rozwój ruchowy: dziecko słabo lub w ogóle nie raczkuje, ma trudności z utrzymaniem równowagi, późno zaczyna chodzić, biegać;
- słaba sprawność ruchowa rąk: dziecko jest mało zręczne manualnie, nieporadne w samoobsłudze (np. ubieraniu się, jedzeniu łyżką, myciu rąk), mało sprawne w zabawach manipulacyjnych np budowanie z klocków;
- nie podejmuje prób rysowania.

Wiek przedszkolny (3-5lat)

- mała sprawność ruchowa: dziecko słabo biega, niezdarnie się porusza, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych;
- mała sprawność manualna: dziecko ma trudności i niechętnie podejmuje czynności samoobsługowe, zabawy manipulacyjne (np. nawlekanie koralików), źle trzyma ołówek, naciska go za mocno lub za słabo;
- słaba koordynacja wzrokowo- ruchowa: dziecko ma trudności w ułożeniu budowli z klocków, rysuje niechętnie, nieprawidłowo trzyma ołówek w palcach, wykonuje uproszczone rysunki;
- opóźniona lateralizacja: dziecko używa zamiennie prawej i lewej ręki;
- zaburzenia w rozwoju spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej: dziecko ma problemy z układaniem puzzli, jego rysunki są bogate treściowo, lecz prymitywne w formie;
- opóźniony rozwój mowy, dziecko nieprawidłowo artykułuje wiele głosek, przekręca wyrazy, posługuje się neologizmami, ma trudności z budowaniem wypowiedzi, z zapamiętywaniem nazw (np. posiłków, pór dnia, roku), wierszy, piosenek.

Wiek 6-7 lat

- obniżona sprawność ruchowa; dziecko słabo biega, skacze, ma trudności z utrzymaniem równowagi np. stojąc na jednej nodze, z uczeniem się np. jazdy na rowerze
- problemy z wykonywaniem precyzyjnych ruchów (np. z używaniem widelca, nożyczek, wiązaniem sznurowadeł), pomimo ćwiczeń niewłaściwie trzyma ołówek w palcach;
- opóźnione w rozwoju lateralizacji: dziecko używa zamiennie prawej i lewej ręki;
- opóźniona orientacja w schemacie ciała i przestrzeni: dziecko ma trudności w określaniu prawe-lewe (np. prawa i lewa ręka);
- problemy z rzucaniem, chwytem piłki, rysowaniem szlaczków, rysowaniem złożonych figur geometrycznych;
- □trudności z wyodrębnieniem elementów z całości lub ich połączeniem w całość (np. podczas układania mozaiki wg wzoru), z odszukaniem szczegółów różniących dwa obrazki, z odróżnianiem podobnych kształtów;
- błędne używanie wyrażen przyimkowych określających stosunki przestrzenne: nad-pod, za-przed, itp.
- nieprawidłowa wymowa, przekręcanie trudniejszych wyrazów, częste błędy gramatyczne
- trudności z zapamiętaniem wiersza, piosenki, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie, nazw (np. dni tygodnia, pór roku), mylenie nazw podobnych fonetycznie
- trudności w różnicowaniu głosek podobnych fonetycznie (np. z-s, p-b);
- trudności z wydzieleniem sylab i głosek ze słów, ich syntezą
- kłopoty z nauką czytania (dziecko czyta np. wolno, głoskując, przekręcając wyrazy, nie rozumie przeczytanego tekstu)
- przy próbach pisania często pisze litery i cyfry zwierniadłanie
- ma trudności w orientacji w czasie (np. przy określeniu pory roku, dnia, godzin na zegarze);

Wiek szkolny I etap edukacji (klasa I-III)

- mała sprawność ruchowa całego ciała; dziecko ma trudności z nauczeniem się np. jazdy na rowerze dwukołowym, łyżwach, nartach, z wykonaniem niektórych ćwiczeń gimnastycznych, niechętnie uczestniczy w ruchowych grach zespołowych, lekcjach wychowania fizycznego;

- obniżona sprawność ruchowa rąk: dziecko ma problemy z wykonywaniem precyzyjnych ruchów, nie opanowało w pełni czynności samoobsługowych związanych z myciem, ubieraniem się jedzeniem (nożem i widelcem);
- trudności w koordynacji czynności ręki i oka: dziecko niechętnie i brzydko rysuje, pisząc nie mieści się w liniaturze, zagina „ośle uszy”, zbyt mocno przyciska narzędzie pisania co powoduje szybkie zmęczenie ręki, pisze w wolnym tempie, niestarannie, ma trudności z chwytaniem piłki;
- utrzymuje się oburęczność lub niewielka przewaga sprawności jednej ręki;
- trudności z odróżnieniem prawej i lewej strony, określeniem przedmiotów względem siebie;
- trudności z zapamiętywaniem (np. wierszy, tabliczki mnożenia) szczególnie sekwencji (np. nazwy miesięcy, dni tygodnia, liter w alfabecie);
- wadliwa wymowa, dziecko w dalszym ciągu przekręca złożone wyrazy, popełnia błędy gramatyczne,
- trudności z różnicowaniem głosek fonetycznie podobnych;
- trudności z wyróżnianiem elementów z całości a także ich syntetyzowaniem, trudności z wyodrębnianiem szczegółów różniących dwa obrazki;

trudności w czytaniu :

- bardzo wolne tempo czytania - dziecko popełnia mało błędów. Prymitywna technika – głośkowanie, sylabizowanie., słabe rozumienie tekstu;
- bardzo szybkie tempo czytania : dziecko popełnia dużo błędów. Domyśla się znaczenia tekstu na podstawie kontekstu, często błędnie, słabo rozumie przeczytany tekst;

trudności z opanowaniem poprawnej pisowni

- popełnia liczne błędy podczas przepisywania tekstów;
- problemy z zapamiętaniem kształtu liter rzadziej występujących lub o skomplikowanej strukturze (np. H, G, F), mylenie liter o podobnym kształcie (np. l-t-l, m-n, a-o-e, a-ą, e-ę) lub liter identycznych a inaczej ułożonych w przestrzeni (np. .p-b-d, n-u, m-w);
- nasilone trudności podczas pisania ze słuchu;
- mylenie liter odpowiadających głoskom zbliżonym fonetycznie np. z-s, p-b, t-d;
- trudności z zapisywaniem zmiękczeń, mylenie głosek i-j, nosowych ą-om, ę-em;
- opuszczanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab;
- pisanie wyrazów bezsensownych,
- niewłaściwe trzymanie narzędzia pisania, nieprawidłowy nacisk pióra na papier, co powoduje szybsze zmęczenie się ręki
- nieprawidłowe łączenie liter, nieprzestrzeganie linii w zaszycie, pismo jest mało czytelne;
- błędy ortograficzne pomimo znajomości reguł pisowni;
- pismo fonetyczne pomimo że uczeń rozpoznaje różnice pomiędzy słowem mówionym, słyszonym oraz pisanym.

Współwystępowanie wielu wyżej wymienionych objawów pozwala z większą pewnością stwierdzić ryzyko dysleksji. Warto wówczas skorzystać z porady nauczyciela w przedszkolu, szkole, pedagoga, psychologa, których zadaniem jest obserwacja dziecka pod kątem ryzyka dysleksji, jak również objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Specjalista określi zakres ewentualnych trudności dziecka i wskaże właściwy sposób postępowania. Może również zalecić zgłoszenie się z dzieckiem do rejonowej poradni psychologiczno-pedagogicznej, która zajmuje się m.in. diagnozowaniem dzieci z grupy ryzyka

niepowodzeń szkolnych i specyficznych trudności w uczeniu się oraz organizacją terapii pedagogicznej.

Wskazówki dla rodziców:

1. Uważnie obserwuj dziecko od najmłodszych lat, jego postępy w rozwoju, pamiętając o tym, iż objawy, które występują u dzieci zagrożonych dysleksją można dostrzec znacznie wcześniej, jeszcze przed rozpoczęciem przez dziecko nauki w szkole.
2. Stwarzaj warunki i zachęcaj dziecko do podejmowania różnych czynności, które rozwijają właściwe dla danego wieku umiejętności np. rysowanie, wycinanie, rymowanie.
3. Nie wyręczaj dziecka w codziennych czynnościach (możesz zapiąć dziecku guziki, jeżeli rano spieszyć się do przedszkola, jednakże nie rób tego za każdym razem).
4. Nie bagatelizuj, jeżeli dziecko w wieku przedszkolnym nie radzi sobie z wykonaniem codziennych czynności np. samodzielnym jedzeniem, zapinaniem guzików itp. lub nie lubi rysować. Cierpliwie ucz je wykorzystując metodę „małych kroków” oraz chwal opisując dokładnie najmniejsze postępy poczynione przez dziecko. Wskazuj następne kroki i zachęcaj dziecko do podejmowania kolejnych prób.
5. W przypadku wątpliwości skorzystaj z porady specjalisty:
  - Logopedy – opóźnienie w rozwoju mowy to wczesny objaw zwiastujący późniejsze trudności w czytaniu i pisaniu.
  - Nauczyciela w przedszkolu lub szkole (klasy I-III), pedagoga lub psychologa zatrudnionego w placówce do której dziecko uczęszcza. Wskazani specjaliści zobowiązani są do prowadzenia obserwacji dzieci pod kątem dysharmonii rozwoju psychoruchowego, stwarzających możliwość wystąpienia specyficznych trudności w nauce. Wykonują również pomiary pedagogiczne ukierunkowane na wyłonienie dzieci ryzyka dysleksji. W przypadku stwierdzenia, iż dziecko jest w grupie ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w nauce, winno ono być objęte dodatkową pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Podstawa prawna:

Zgodnie z §18 ust. 1 pkt 1 **rozporządzenia MEN z dnia 17 listopada 2010r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach /Dz.U. Nr 228, poz. 1487/** , pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana dziecku w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspakajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia wynikających w szczególności (...) ze specyficznych trudności w uczeniu się (...).

Pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce udzielają dziecku nauczyciele, wychowawcy grup oraz psycholodzy, pedagodzy, logopedzi wykonujący w przedszkolu, szkole i placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

- Specjalistów w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej;
- Lekarza.

W przypadku jakichkolwiek wątpliwości warto z porady skorzystać.

Opracowano na podstawie:

1. Bogdanowicz M. „*Ryzyko dysleksji: problem i diagnozowanie*”, Wydawnictwo Harmonia. Gdańsk 2005;
2. Bogdanowicz M., Adryjanek A. „*Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów*”, Wydawnictwo Operon, Gdynia 2004;
3. Bogdanowicz M., Adryjanek A., Różyńska M. „*Uczeń z dysleksją w domu*”, Wydawnictwo Operon, Gdańsk 2004;
4. Bogdanowicz M. „*Ryzyko specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu: dysleksji, dysgrafii i dysortografii*”, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2011.